

PRACTICI ȘI PROCEDURI DE AUDIT FINANCIAR PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATerea SPĂLĂRII BANILOR ȘI A FINANȚĂRII TERORISMULUI ÎN ROMÂNIA

CZU: 657.6:343.3(498)

GROSU Maria¹, MIHALCIUC Camelia Cătălina²

¹ Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, România

² Universitatea "Ștefan cel Mare" Suceava, Facultatea de Economie și Administrație Publică, România

E-mails: ¹ maria_lia24@yahoo.com, ² cameliam@seap.usv.ro

Abstract. This paper aims to highlight the practices and procedures established by the financial auditors for the prevention and combating of money laundering and terrorist financing in Romania. In order to review all the requirements imposed on financial auditors regarding the prevention and combating of money laundering and terrorist financing, the paper is based on the documentation, based in particular on official regulations and reports applicable in Romania. The study presents, in summary, the whole approach that the financial auditor must follow in order to evaluate and report the risks of money laundering and terrorist financing for a mission in which he undertakes. The paper highlights the strengths, but also the weaknesses, regarding the entire procedure by which the prevention and combating of money laundering and terrorist financing by financial auditors operating in Romania must be addressed.

Keywords: money laundering, terrorist financing, financial audit, risk questionnaire.

JEL Clasification: M41, M42, M48

Introducere

Potrivit Raportului *PwC Global Economic Crime and Fraud Survey* (PwC, 2018) din mai 2018, 42% dintre companiile din România au fost victimele criminalității economice în ultimii doi ani, după cum s-a constatat din rapoartele acestora. În plus, mai mult de jumătate dintre infracțiunile economice comise la nivel global au fost cauzate de ineficiența mecanismelor de control intern (Cascarino, 2013), semnala același raport. De asemenea, sondajul PwC a scos în evidență faptul că procentul semnificativ al infracțiunilor economice se datorează, în principiu, persoanelor din interiorul organizațiilor.

În aceste condiții, este foarte important ca entitățile să elaboreze proceduri care să prevină, să combată, dar să și raporteze comportamente frauduloase. Un rol important în această direcție îi revine și *auditorului financiar*, atât pentru evaluarea riscului de fraudă (Montesdeoca, *et. al.*, 2019), în general, cât și pentru evaluarea riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, în special. Pentru punerea în aplicare a acestor demersuri, actele normative (UE, 2014a, 2014b, 2018, Legea nr. 129/2019, Legea nr. 535/2004) emise la nivel european, dar și național prezintă cadrul legal privind *obligațiile auditorilor financiari pentru instituirea măsurilor de prevenire și combatere a finanțării actelor de terorism* în misiunile în care aceștia sunt implicați. Responsabilitatea profesioniștilor contabili nu se poate reduce doar la satisfacerea necesităților individuale ale unui client, ci trebuie să fie raportată, în primul rând, la interesul public (Vasile, *et. al.*, 2018; Özşahin, *et. al.*, 2017).

1. Obligațiile auditorilor financiari privind prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului

Conform reglementărilor emise la nivel național (Legea nr. 129/2019 republicată), obligația de instituire a măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor, precum și pentru prevenirea și combaterea finanțării actelor de terorism revine și *auditorilor financiari* în misiunile pe care aceștia le desfășoară.

Deși reglementarea menționată conține o definiție extinsă pentru *spălarea banilor*, prin aceasta se poate înțelege conversia veniturilor care provin din activități infracționale în așa fel încât să fie ascunsă originea lor ilicită (Accountancy Europe, 2018). Sunt identificate trei etape ale procesului de spălare a banilor, conform Grupului de Acțiune Financiară Internațională- GAFI (Accountancy Europe, 2018), și anume: *plasarea, stratificarea și integrarea* banilor în circuitul activităților economice. Mai concret, despre ce este vorba?

Plasarea unor sume ilicite în sistemul financiar se poate efectua prin fracționarea sumelor mari de numerar în sume mai mici, care se depun treptat într-un cont bancar sau care sunt destinate achiziției de instrumente monetare, depuse ulterior în conturi dintr-o altă locație. *Stratificarea* presupune efectuarea de către entitățile care spală bani a unor conversii a sumelor din conturi în instrumente de investiții sau transferuri de bani în mai multe conturi la diverse bănci din lume pentru a-i devia de la sursă. În final, *integrarea* sumelor plasate și stratificate urmărește reluarea circuitului sumelor de bani în activități economice legale prin investiții în diverse bunuri sau afaceri (Accountancy Europe, 2018). Deși metodele de spălare a banilor sunt variate, se pot identifica anumite puncte vulnerabile, ușor de identificat în cadrul etapelor menționate, cum sunt: plasarea numerarului în sistemul financiar, trecerea numerarului peste frontiere sau transferarea numerarului în și dinspre sistemul financiar (CAFR, 2016).

După cum se cunoaște deja, terorismul reprezintă ansamblul de acțiuni și/sau amenințări care prezintă pericol public și care afectează securitatea națională (Legea nr. 535/2004 actualizată). *Finanțarea terorismului* are în vedere, fie alocarea, fie colectarea de fonduri care urmează să fie utilizate pentru activități teroriste (Accountancy Europe, 2018). Față de spălarea banilor, care presupune introducerea unor sume ilicite în sistemul financiar, pentru finanțarea terorismului, banii pot proveni din surse legale, ilegale sau din ambele surse. Oricare ar fi situația, tehnicile folosite, fie pentru spălarea banilor, fie pentru a ascunde operațiunea de finanțare a terorismului sunt similare.

În acest context, auditorii financiari se încadrează în categoria *entităților raportoare*, având toate obligațiile care decurg din legislația de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului (CAFR, 2015). Mai exact, auditorii financiari sunt obligați să elaboreze *politici și proceduri proprii de cunoaștere a clienților* pentru prevenirea spălării banilor și a finanțării terorismului și să implementeze *mecanisme și măsuri de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului*, impuse de către CAFR, în conformitate cu reglementările. Un prim pas în această direcție îl constituie faptul că printr-un act intern, firmele de audit trebuie să desemneze una sau mai multe persoane din cadrul entității, responsabilă(e) pentru aplicarea prevederilor referitoare la prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului. Numele acestora vor fi comunicate Oficiului Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (ONPCSB) (CAFR, 2015).

Sunt avute în vedere *patru elemente referitoare la cunoașterea clientului* în materia prevenirii și combaterii spălării banilor și a finanțării terorismului, din punct de vedere a auditului financiar, și anume:

- acceptarea clienților în funcție de gradul de risc, dar și monitorizarea pe parcursul misiunilor;
- stabilirea măsurilor standard și a măsurilor suplimentare de cunoaștere a clientului pentru fiecare categorie în parte;
- identificarea tranzacțiilor suspecte prin verificarea operațiunilor neobișnuite ale clienților;
- întocmirea și păstrarea documentației de către auditor și stabilirea criteriilor de accesare a rapoartelor referitoare la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

Pentru înțelegerea cerințelor aferente etapelor menționate anterior, este necesară o detaliere a conținutului acestora în continuare.

2. Politica de acceptare a clienților și măsuri de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului instituite de către auditorii financiari

Așa cum s-a menționat și anterior, în conformitate cu cerințele din reglementări, auditorii financiari sunt obligați să *elaboreze și să aplice proceduri adecvate în etapa cunoașterii clienților* pentru prevenirea spălării banilor și a finanțării terorismului, atunci când acceptă o misiune de audit. Elaborarea politicilor de cunoaștere a clienților va avea în vedere faptul că volumul informațiilor obținute despre client și verificarea identității acestora vor depinde de evaluarea riscurilor și de încadrarea într-o anumită *categorie de clienți*, în funcție de clasa de risc (CAFR, 2015).

În funcție de categoria de risc în care se încadrează clienții, auditorii financiari vor adopta diferite măsuri de prevenire a spălării banilor și a finanțării terorismului, și anume: *măsuri standard, măsuri simplificate și măsuri suplimentare de cunoaștere a clientelei*.

Măsurile standard de cunoaștere a clienților au în vedere, în primul rând, (HC 68/2015) identificarea clientului și a beneficiarului real, dacă este cazul, pe bază de documente. Conform legii (Legea nr. 129/2019), *beneficiarul real* este persoana fizică ce deține sau controlează clientul și/sau persoana fizică în numele ori în interesul căreia se realizează, direct sau indirect, o tranzacție ori o operațiune. Se consideră, de exemplu, că este beneficiar real o persoană fizică ce deține cel puțin 25% din acțiuni plus o acțiune în capitalul unei societăți comerciale. Conform noii legi, menționată anterior, societățile supuse obligației de înregistrare la Registrul Comerțului trebuie să depună o declarație pe proprie răspundere privind beneficiarul real al persoanei juridice. Declarația se depune în 15 zile de la aprobarea situațiilor financiare anuale sau în 15 zile de la apariția oricărei modificări privind datele de identificare ale beneficiarului real. În România, primul termen de depunere a acestei declarații este 21 iulie 2020. În al doilea rând, auditorii financiari se vor concentra pe obținerea informațiilor referitoare la scopul și natura relației de afaceri pentru a se asigura că acestea concordă cu informațiile privind identitatea clientului și cu profilul de risc. Important este că auditorii financiari trebuie să verifice informațiile primite de la client prin alte informații disponibile din surse independente. Copiile documentelor care conțin informații de identificare referitoare la persoana fizică ce acționează în numele clientului, persoană juridică, trebuie păstrate timp de cinci ani, începând de la data la care se încheie relația cu clientul (Legea nr. 129/2019, art. 13). Atunci când clienții se încadrează în categoria de risc scăzut în privința spălării banilor și a finanțării terorismului, auditorii financiari pot aplica *măsuri simplificate de cunoaștere* a acestora (Legea nr. 129/2019, art. 17). Cu toate acestea, auditorii financiari trebuie să monitorizeze relația de afaceri pentru a se asigura că informațiile deținute referitoare la client sunt actualizate, iar încadrarea în categoria de risc scăzut poate fi menținută.

În schimb, față de situația precedentă, atunci când clienții prezintă un risc crescut de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului, auditorii financiari trebuie să aplice *măsuri suplimentare de cunoaștere* a acestora pe lângă măsurile standard (Legea nr. 129/2019, art. 12). Mai exact, auditorii financiari vor fi mai atenți atunci când au de-a face cu clienți implicați în relații de afaceri cu entități localizate în zone care nu au sisteme adecvate de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, pe de o parte și vor acorda o atenție mai mare situațiilor în care clienții sunt implicați în tranzacții complexe, neobișnuit de mari, precum și tranzacțiilor care nu par să aibă un sens economic, comercial sau legal, pe de altă parte.

Încadrarea într-o anumită *categorie de risc a clienților*, în funcție de suspiciunile existente în legătură cu spălarea banilor și finanțarea terorismului, se face pe baza unei estimări a gradului de risc aferent clienților noi și a celor existenți în portofoliu (CAFR, 2016). Estimarea gradului de risc are la bază raționamentul profesional al auditorului, similar estimării riscului de audit și a componentelor sale. Practica internațională (CAFR, 2016) recomandă utilizarea unei

Matrici de risc sau a unui Chestionar specific de risc prin intermediul cărora se va acorda un punctaj sau scor clientului, pe baza caracteristicilor acestuia, care îl vor încadra în categoriile de risc prevăzute de lege, respectiv: *risc mare, mediu sau mic*.

Chestionarul de risc referitor la prevenirea spălării banilor și/sau finanțarea terorismului recomandat de Ghidul de bune practici conține opt criterii cu descompuneri la care vor fi atașate, în funcție de raționamentul profesional al auditorului, anumite punctaje care vor fi ponderate cu gradele de importanță aferente. Ghidul recomandă ca punctajul să fie ales din aria 1-3, pe baza raționamentului profesional și a procedurilor interne ale societății de audit, unde 1 înseamnă risc mic, iar 3 este risc ridicat. De fapt, stabilirea gradului de risc referitor la spălarea banilor este similar celui aferent controlului intern, acesta fiind o componentă a sa și, implicit, a riscului de audit.

Toate cele opt criterii din Chestionarul de risc urmăresc identificarea clientului având în vedere mai multe piste, și anume:

- după tipul și natura activității desfășurate;
- după sediul social, punctele de lucru;
- după persoana care reprezintă societatea;
- după beneficiarul real al societății;
- după favorizarea anonimatului în privința activității desfășurate (de ex, jocuri de noroc);
- după poziția publică a clientului;
- după situația juridică a activității desfășurate;
- după relația cu ONPCSB.

În plus, Ghidul recomandă că pentru stabilirea gradului de importanță atașat criteriilor menționate pot fi luate în considerare o serie de întrebări, fără a fi limitative, care sunt orientate pe diferite direcții, și anume: pe activitatea desfășurată, pe fluxurile de trezorerie, pe sistemul de control intern, pe relația cu auditorul etc. După aplicarea acestor chestionare, auditorul poate încadra clientul în ceea ce privește gardul de risc privind spălarea banilor în una din următoarele categorii: risc mare, mediu sau mic.

Directiva UE nr. 849/2015 prezintă liste ale *factorilor de apariție a riscurilor de spălare a banilor potențial mărite și potențial reduse*, structurați după trei criterii: clienți, activitate desfășurată și din punct de vedere geografic. Pentru exemplificare, în tabelul de mai jos se prezintă un extras al acestor factori.

Tabelul nr. 1 Factori de apariție a riscurilor de spălare a banilor

Factori de apariție a riscurilor de spălare a banilor privind clienții	
<i>Potențial mărite</i>	<i>Potențial reduse</i>
<ul style="list-style-type: none"> - relația de afaceri se desfășoară în circumstanțe neobișnuite; - clienți care își au reședința în zone geografice cu risc ridicat; - clienți care au acționari mandatați sau acțiuni la purtător; - activități în care se rulează mult numerar; - structura acționariatului clientului este excesiv de complexă. 	<ul style="list-style-type: none"> - clienți-societăți cotate care au obligația publicării informațiilor de interes public, inclusiv a beneficiarului real; - clienți care își au reședința în zone geografice cu risc redus.
Factori de apariție a riscurilor de spălare a banilor privind produsele, serviciile, tranzacțiile sau canalele de distribuție	
<i>Potențial mărite</i>	<i>Potențial reduse</i>
<ul style="list-style-type: none"> - produse sau tranzacții care pot favoriza anonimatul; - relații de afaceri sau tranzacții la distanță, fără anumite măsuri de protecție; - plăți primite de la terți necunoscuți sau neasociați; - produse, practici, mecanisme de distribuție și tehnologii noi. 	<ul style="list-style-type: none"> - polițe de asigurarea de viață cu prime scăzute; - produse în cazul cărora riscurile de spălare a banilor și de finanțare a terorismului sunt gestionate de alți factori, cum sunt limitele financiare sau transparența proprietății.
Factori de apariție a riscurilor de spălare a banilor din punct de vedere geografic	
<i>Potențial mărite</i>	<i>Potențial reduse</i>

<ul style="list-style-type: none"> - clienți care își desfășoară activitatea în țări care nu dispun de sisteme efective de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului; - clienți care își desfășoară activitatea în țări care au un nivel ridicat al corupției sau al altor activități infracționale; - clienți care își desfășoară activitatea în țări supuse unor sancțiuni, embargouri din partea UE sau ONU; - clienți care își desfășoară activitatea în țări care acordă finanțare sau sprijin pentru activități teroriste. 	<ul style="list-style-type: none"> - clienți care își desfășoară activitatea în state membre; - clienți care își desfășoară activitatea în țări terțe care dețin sisteme eficiente de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului; - clienți care își desfășoară activitatea în țări care au un nivel scăzut al corupției sau al altor activități infracționale; - clienți care își desfășoară activitatea în țări terțe care au prevăzut cerințe de combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, conform recomandărilor GAFI, revizuite.
--	---

Sursa: prelucrare proprie după Directiva UE nr. 849/2015

Ghidul de bune practici prezintă exemple de clienți care pot fi implicați în spălarea banilor. Este vorba despre *clienți de audit “off-shore”, clienți de audit din paradisurile fiscale, companiile “scoică” sau chiar clienții - societăți comerciale*. Toate aceste entități, în măsura în care reprezintă clienți de audit, prezintă riscuri mai mari sau mai mici în ceea ce privește spălarea banilor sau finanțarea terorismului. De exemplu, clienții de audit “off-shore” sunt mai greu de controlat, prezentând riscuri ridicate, deoarece fondurile plasate în asemenea centre nu mai pot fi atinse de autoritățile din jurisdicția unde activitatea prin care s-a obținut profitul a avut loc. La fel ca entitățile “off-shore”, entitățile localizate în *paradisurile fiscale* sunt considerate entități care se supun unei jurisdicții a secretului financiar și reprezintă, desigur, o parte importantă a criminalității organizate, fiind utilizate pentru spălarea banilor obținuți din activități ilegale: traficul cu droguri, cu arme, contrabanda etc. Companiile “scoică” sunt utilizate de către proprietarii acestora pentru a menține controlul asupra altor companii, acestea neavând active independente sau operațiuni proprii și astfel rîcul de spălare a banilor crește. Și *societățile comerciale*, în general, pot fi utilizate în scopuri ilicite, în anumite situații, inclusiv pentru spălarea banilor. Pentru prevenirea și combaterea utilizării societăților comerciale în scopuri ilegale, este important ca autoritățile, inclusiv auditorii financiari, să aibă capacitatea de a obține la timp informația privind beneficiarul real al acestora. Altfel spus, problema esențială în cazul societăților comerciale este să se identifice cine exercită controlul efectiv, altul decât controlul legal, asupra persoanei juridice respective. De fapt, două riscuri de spălare a banilor sunt identificate, cel mai frecvent, în cazul societăților comerciale, și anume: acestea pot fi deținute și controlate de către persoane care nu pot fi identificate și pot fi efectuate achiziții fără identificarea cumpărătorului. În această direcție, în Raportul OECD (OCDE, 2015) *privind mijloacele de utilizare a societăților în scopuri ilicite* au fost identificate o serie de măsuri pentru îmbunătățirea transparenței persoanelor juridice de tipul societăților comerciale. Acestea sunt orientate pe trei direcții: furnizarea de informații, “opțiunea intermediară” și mecanismul de investigație. *Furnizarea de informații* are în vedere faptul că li se solicită persoanelor juridice de tipul societăților comerciale să furnizeze autorităților informații clare și transparente privind beneficiarul și structura societății, încă de la înființarea și înregistrarea acesteia. “*Opțiunea intermediară*” se referă la faptul că informații despre beneficiarul real al unei societăți comerciale pot fi obținute și de la intermediarii implicați în înființarea și managementul societăților, cum sunt: agențiile de înființare a societăților, avocații, notarii etc. Atunci când se suspectează vreo activitate ilegală, autoritățile pot solicita informații privind proprietatea și controlul asupra unei anumite societăți. Este vorba, în acest caz, despre *mecanismul de investigație*.

Pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului, pe lângă politica de acceptare a clienților, auditorii financiari trebuie să se orienteze spre cele mai adecvate proceduri și teste, astfel încât să colecteze probe de audit suficiente și temeinice.

3. Proceduri, teste și probe de audit privind evaluarea riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului

Chiar dacă un client de audit a fost acceptat, trecând de “proba” implicării în acte de spălare a banilor și de finanțare a terorismului din etapa cunoașterii acestuia, auditorul financiar trebuie să se bazeze pe *scepticismul profesional* în această privință (Yao, *et. al.*, 2019), pe parcursul derulării întregii misiuni, drept cerință obligatorie.

Procedurile la care apelează auditorul pentru culegerea probelor de audit privind evaluarea riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului sunt direcționate către etapele ulterioare preplanificării/acceptării clientului, și anume:

- proceduri de audit aferente planificării misiunii;
- proceduri de audit aferente controlului propriu-zis al conturilor;
- proceduri de audit aferente finalizării misiunii.

Cele mai frecvente proceduri la care poate apela auditorul financiar pentru culegerea probelor de audit privind riscurile de spălare a banilor și de finanțare a terorismului în care pot fi implicați clienții sunt *documentarea, investigarea, procedurile analitice, dar și confirmările* primite de la terți.

În etapa *planificării misiunii de audit financiar*, se pot identifica o serie de indicii care pot ridica suspiciunea auditorului privind acte de spălare a banilor care îl determină pe acesta să investigheze mai mult în anumite zone (CAFR, 2016). Este vorba, de exemplu, despre clienți care au anulat un angajament de audit și vor să-l reia fără vreun motiv anume sau clienți care se decid să încheie foarte târziu un contract de audit statutar, datorită depășirii neașteptate a criteriilor de auditare. În plus, pot apărea și alte situații care să stârnească suspiciunea auditorului încă din etapa de planificare a misiunii, și anume: schimbări ale personalului cheie din conducerea executivă sau din structura acționariatului, redirecționări bruște ale afacerii, dar și atunci când este vorba despre un angajament nou, iar auditorul trebuie să procedeze la o cunoaștere mai detaliată a tranzacțiilor derulate și a impactului financiar asupra indicatorilor relevanți. Cert este că procedurile de audit aplicate în această etapă trebuie să-i permită auditorului să identifice și să evalueze riscul de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, ca parte a riscului de audit. Practic, aspecte privind riscul de spălare a banilor și de finanțare a terorismului se regăsesc în toate cele trei categorii de riscuri, componente ale riscului de audit: riscul inerent, riscul de control și riscul de nedetectare. Important este ca auditorul financiar să revizuiască încadrarea clientului de audit în categoria de risc adecvată, în funcție de informațiile suplimentare obținute după preplanificare.

În etapa referitoare la *controlul conturilor*, pentru identificarea tranzacțiilor suspecte, un auditor financiar trebuie să aibă în vedere prevederile ISA 240 *Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare* (IFAC, 2015). Este cunoscut faptul că riscul de a nu detecta o denaturare semnificativă produsă ca urmare a fraudei este mai mare decât riscul de a nu detecta o denaturare care rezultă ca urmare a unei erori. Detectarea fraudelor de către auditori depinde de experiența acestora, dar și de frecvența, aria de întindere a manipulării și gradul ierarhic al celor implicați. Sunt situații în care raționamentul profesional al celor responsabili din cadrul entității client este mai mult decât prezent (cum sunt estimările contabile) și atunci este dificil și pentru auditorii financiari să determine dacă denaturările din aceste domenii sunt cauzate de eroare sau de fraudă (Sadaf, *at. al.*, 2018). În plus, riscul de spălare a banilor și de finanțare a terorismului trebuie evaluat și pe parcursul derulării misiunii de audit, deoarece există situații în care, deși, estimat un risc de audit redus în etapa de preplanificare, este posibil ca entitatea client să se implice în tranzacții anormale în perioada curentă și astfel să determine creșterea riscului de spălare a banilor. În aplicarea testelor de detaliu, mai extinse sau mai restrânse, în funcție de reîncadrarea clientului în categoria de risc de spălare a banilor, ca urmare a revizuirii încadrării, auditorul financiar poate avea în vedere o serie de indicii, recomandate prin Ghidul de bune practici, dar fără a se limita la acestea, și anume:

- operațiuni efectuate cu valori supra sau subevaluate față de cele de pe piață;
- încheierea de contracte de către client cu clauze anormale față de uzanțele comerciale;
- operațiuni contabile menite să ascundă sursele de venit, de exemplu, prin supraevaluarea bunurilor;
- operațiuni frecvente de cumpărare și/sau vânzare de firme;
- recurgerea nejustificată la tehnici de fracționare a plății unor facturi;
- creditări frecvente ale entității client direct cu numerar în casierie;
- operațiuni de încasări și plăți efectuate cu aceleași firme, soldul fiind zero;
- reticență în a furniza informații complete și la timp referitoare la identitatea anumitor persoane.

Acestea sunt doar câteva indicii posibile, dar exemplele pot continua.

În ceea ce privește procedurile de audit referitoare la *finalizarea misiunii* cu accent pe identificarea și evaluarea riscului de spălare a banilor, cel mai important aspect are în vedere revizuirea tuturor informațiilor referitoare la cunoașterea clientului, la potențialele tranzacții suspecte și care pot genera o posibilă raportare către Oficiu. Se recomandă ca persoana desemnată ca fiind responsabilă să fie implicată activ în ceea ce privește îndeplinirea obligațiilor de raportare la Oficiu.

4. Raportarea de către auditorii financiari a tranzacțiilor suspecte de spălare a banilor și de finanțare a terorismului

Conform reglementărilor (CAFR, 2015), atunci când auditorii financiari au suspiciuni că tranzacțiile desfășurate de către clienți au ca scop spălarea banilor sau finanțarea terorismului, aceștia au obligația de a transmite ONPCSB un *raport de tranzacții suspecte* (Legea nr. 129/2019), fapt care va fi adus la cunoștință și CAFR printr-o notificare. Totuși, auditorii financiari au obligația de a nu transmite altor terți informațiile deținute în legătură cu spălarea banilor și finanțarea terorismului, în afara condițiilor prevăzute de lege. În schimb, în relația cu Oficiul sau cu CAFR, nu pot fi invocate prevederile privind secretul profesional. Raportarea unei suspiciuni ridică o serie de probleme, deoarece spectrul suspiciunilor este foarte larg (CAFR, 2016) și poate fi subiectiv. Din acest motiv, CAFR recomandă auditorului financiar să se bazeze pe raționamentul profesional, dar și pe scepticism în efectuarea tuturor diligențelor de cunoaștere a clientului, precum și pe respectarea obligațiilor profesionale în conformitate cu ISA-urile.

În ceea ce privește *raportarea* cu privire la riscurile de spălare a banilor și/sau de finanțare a terorismului, Ghidul de bune practici redă patru direcții, drept obligații ale auditorilor financiari, și anume:

- raportarea internă între membrii echipei de audit;
- raportarea către Oficiu a tranzacțiilor suspecte detectate;
- raportarea către client a viciilor sau curențelor semnificative de control intern;
- raportarea către utilizatorii externi prin raportul de audit.

Raportarea internă între membrii echipei de audit nu este standardizată, aceasta făcându-se în mod formal sau informal, cu recomandarea de consemnare a concluziilor emise în documentația internă, tocmai pentru a informa auditorul financiar desemnat în relația cu Oficiul. Toate foile de lucru în care sunt sintetizate informații referitoare la suspiciunile cu privire la riscurile de spălare a banilor trebuie arhivate și păstrate separat de dosarul propriu-zis de lucru, într-un loc cu acces restricționat.

Raportarea către Oficiu a tranzacțiilor suspecte detectate se face în mod direct de către auditorii financiari fără ca Oficiul să trimită un răspuns la acest raport care să justifice dacă suspiciunea este fondată sau nu (ONPCSP, 2010). Suplimentar, auditorii financiari vor informa și CAFR printr-o notificare că a fost trimis un raport de tranzacții suspecte către Oficiu.

În ceea ce privește *raportarea către client a viciilor sau curențelor semnificative legate de controlul intern*, auditorul financiar are obligații de raportare, conform ISA-urilor, atât față de conducerea entității client, cât și față de persoanele responsabile cu guvernanta. Din perspectiva riscului de spălare a banilor și de prevenire a finanțării terorismului (CAFR, 2016), obligația auditorului financiar este de a evalua măsurile de control intern proiectate și aplicate în entitate. Conform Legii (Legea nr. 129/2019), și entitatea trebuie să aibă desemnată o persoană responsabilă pentru raportarea la Oficiu a unor aspecte relevante în direcția spălării banilor. Auditorul va informa imediat conducerea dacă va constata că o asemenea persoană nu există. *Raportul de audit* este cel care informează utilizatorii cu privire la rezultatele demersului de audit, conform responsabilităților de raportare definite în Standardele Internaționale de Audit. Important este ca după toate aceste raportări, obligația auditorilor financiari este de a păstra timp de cinci ani, începând cu data la care se încheie relația cu clientul, copii ale documentelor care conțin informații legate de cunoașterea clientului, informații despre beneficiarul real, precum și informații despre categoria de risc în care se încadrează clientul.

Concluzii

Deși măsurile impuse prin reglementări pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului sunt tot mai mult adaptate cerințelor, se constată, totuși că nu toate entitățile conștientizează riscurile de fraudă cu care se confruntă și nici consecințele acestora. Legat de consecințe, pe lângă prejudicierea reputației și răspunderea penală, impactul financiar nu este decloc de neglijat (Zhang, X., *et. al.*, 2018) având în vedere că în ultimele două exerciții financiare, 20% dintre organizațiile din România au estimat daune de pe urma infracționalității economice de până la un milion de dolari, iar 16% au raportat daune mai mari de un milion de dolari (PwC, 2018). Același Raport al PwC scoate în evidență faptul că la nivel global impactul financiar este și mai mare. În plus, mai sunt și costuri intangibile asociate fraudei, dar și costuri pentru investigații și alte tipuri de analize care majorează foarte mult pierderile rezultate ca urmare a infracționalității economice.

Pentru prevenirea, dar și combaterea actelor de criminalitate economică, un rol important îi revine și *auditorului financiar*, atât pentru evaluarea riscului de fraudă (Bunget, *et. al.*, 2009; Robu, 2014), în general, cât și pentru evaluarea riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, în special. Normele naționale emise în acest scop stabilesc sarcini clare pentru auditorii financiari, care vor încadra clienții în anumite categorii de risc, după evaluarea acestora. Cu toate rigorile impuse, o componentă importantă a încadrării clienților într-o anumită categorie de risc, din punct de vedere a spălării banilor și a finanțării terorismului, o reprezintă experiența auditorului.

S-a remarcat în conținutul lucrării că auditorii financiari trebuie să transmită ONPCSB un raport de tranzacții suspecte atunci când au suspiciuni legate de entitățile auditate în ceea ce privește spălarea banilor și/sau finanțarea terorismului, conform reglementărilor. Cu toate acestea, un punct slab al raportării este reprezentat de faptul că Oficiul nu este obligat să trimită vreun răspuns care să justifice dacă suspiciunea este fondată sau nu. În plus, accesul la date referitoare la implicarea companiilor în acte de spălare a banilor și/sau de finanțare a terorismului este foarte limitat. Un studiu individual, în acest sens, este aproape imposibil de realizat.

Referințe bibliografice

Accountancy Europe. 2018. *Prevenirea spălării banilor și a finanțării terorismului. Clarificarea normelor UE pentru contabilității IMM-urilor*. Material informativ, 2018, tradus de CAFR, disponibil la adresa: https://www.cafr.ro/uploads/Prev_spalarii_banilor_si_a_finant_terorismului_traducere_final-9692.pdf, accesat la data de 05.05.2019

- Bunget, O., C.; Dumitrescu, A., C. 2009. *Detecting and Reporting the Frauds and Errors by the Auditor*, Annales Universitatis Apulensis: Series Oeconomica, Alba-Iulia
- CAFR. 2015. HC nr. 68 din 21.12.2015 pentru aprobarea *Normelor privind instituirea de către auditorii financiari a măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului*, Monitorul Oficial nr. 974 din 29.12.2015
- CAFR. 2016. *Ghid de bune practici privind raportarea de către auditorii financiari a tranzacțiilor suspecte de spălare a banilor și de finanțare a terorismului*, publicat în baza Hotărârii CAFR nr. 103/2016, Monitorul Oficial nr. 1007 bis din 15.12.2016
- Cascarino, R., E. 2013. *Corporate Fraud and Internal control: A Framework for Prevention*, Wiley
- IFAC. 2015. *Manual de reglementări internaționale de control al calității, audit, revizuire, alte servicii de asigurare și servicii conexe*, vol. I și II, tradus și republicat de CAFR, București
- Legea nr. 129 din 11.07.2019 *pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative*, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 589 din 18.07.2019
- Legea nr. 535 din 25.11.2004 (actualizată în 2014) *privind prevenirea și combaterea terorismului*, Monitorul Oficial nr. 1161 din 08.12.2004
- Montesdeoca, M., R.; Medina, A., J., S.; Santana, F., B. 2019. *Research Topics in Accounting Fraud in the 21st Century: A State of the Art*, Sustainability 11, 1570
- OCDE. 2015. *Răspunderea persoanei juridice pentru corupție în Europa de Est și Asia Centrală*, disponibil la adresa: <https://www.oecd.org/corruption/acn/ACN-Liability-of-Legal-Persons-RO.pdf>, accesat la data de 20.05.2019
- ONPCSB, IGIF. 2010. *Manual privind abordarea pe bază de risc și indicatori de tranzacții suspecte*, București
- Özşahin, Ş.; Üçler, G. 2017. *The Consequences of Corruption on Inflation in Developing Countries: Evidence from Panel Cointegration and Causality Tests*, Economies 5, 49
- PwC. 2018. *Global Economic Crime and Fraud Survey*, disponibil la adresa: <https://www.pwc.ro/en/publications/pwc-romania-gecfs-2018.pdf>, accesat la data de 15.05.2019
- Robu, I. B. 2014. *Riscul de fraudă în auditul financiar*, Editura Economică, București
- Sadaf, R.; Oláh, J.; Popp, J.; Máté, D. 2018. *An Investigation of the Influence of the Worldwide Governance and Competitiveness on Accounting Fraud Cases: A Cross-Country Perspective*, Sustainability 10, 588
- UE. 2018. Directiva 2018/843 de modificare a Directivei 2015/849 din 20.05.2015 privind *prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului*, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 141 din 5 iunie 2015
- UE. 2014a., Directiva nr. 56 din 16.04.2014 de modificare a Directivei nr. 43 din 17.05.2006 a Parlamentului European și a Consiliului *privind auditul legal al conturilor anuale și al conturilor consolidate*
- UE. 2014b. Regulamentul UE nr. 537 din 16.04.2014 al Parlamentului European și a Consiliului *privind cerințe specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public*
- Vasile, E.; Gruia, P. 2018. *The importance of financial accounting auditing in the identification of economic criminal activities*, Audit Financiar, vol. XVI, no. 3(151)/2018, pp. 398-406
- Yao, J.; Pan, Y.; Yang, S.; Chen, Y., Li, Y. 2019. *Detecting Fraudulent Financial Statements for the Sustainable Development of the Socio-Economy in China: A Multi-Analytic Approach*, Sustainability 11, 1579
- Zhang, X.; Tsai, F., S.; Lin, C., C.; Cheng, Y., F.; Lu, K., H. 2018. *Fraud, Economic versus Social-Psychological Losses and Sustainable E-Auction*, Sustainability 10, 3130